

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

חג השבועות
גליון מ (רלט)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וארבע לבריאה

ת ו כ ו ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

טענת המלאכים למשה כשעלה למרום ד

ר מ ב ם

ציונים ומפתחות לביאורי הרמב"ם שנתבארו בלקו"ש ד
ביאור מאדמוה"ז במ"ש הרמב"ם בהל' תשובה פ"ו ה
הערות ברמב"ם ס' יד החזקה (גליון) ו
הערות על הרמב"ם ס' היד הל' תשובה (גליון) ו
כנ"ל הל' תפלה ו
ברכת הטובה ז
הערות על הרמב"ם הל' תשובה ט

נ ג ל ה

סיבת שמחת ל"ג בעומר (גליון) יא
הסיבה אצל נשים (גליון) טו

ש י ח ו ת

ל"ג כריתות שבמילה יז
אמירת פרקי אבות בא"י כשיש ז' שבתות יז
מיתת כ"ד אלף תלמידי ר"ע (גליון) יח
דהאיש למטה הוא פלג גופא יח
ביאורים בדברי הרמב"ם יט
הציווי דפסח שני שונה שונה מכל הציווים שבתורה יט

ש ו נ ו ת

דוד המלך נולד בשבועות כ
נשמת הגר ונשמת המשומד כא
הסדר בהמאמרים גחגה"ש בסה"מ תרצ"ט כא

ה ל ו ם י ל ו ם

הערות ללוח היום יום כב

מדפיסים אנו בזה תיקונים למפתח ענינים לביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א על שיעורי הרמב"ם שנדפסו עד עתה.

המערכת

א. בהקדמה "והם משיבים וכו'" נדפס לקו"ש חכ"ג, וצ"ל חכ"ג ע' 86.

מנין המצוות שו"ה ע' 56 נדפס הערה 11 ובכ"מ. וצ"ל הערה 11. לקו"ש ח"ט ע' 172, ובכ"מ.

הלכות יסוה"ת פ"ב ה"ב "והאיך היא..." יש להוסיף לקו"ש ח"י אליל תשמ"ג ע' 13. "בשעה שיתבונן..." נדפס ע' 142 וצ"ל 143.

פ"ה ה"ד הכותרת, צ"ל "עבר ולא נהרג... אין מלקין".

פ"ז ה"א - "ואין הנבואה חלה..." המשך הלכות אלו ליסודי התורה נדפס לקו"ש ח"כ ע' 91 וצ"ל חכ"ג ע' 91.

הלכות דעות "והלכת בדרכיו" נדפס ח"ג ע' 290 וצ"ל 280. וצריך להוסיף (בנוגע לקו"ש ח"ד) - וראה שיחת ש"פ ויחי תשמ"א (מוגה).

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ב. בליקוטי שיחות חלק י"ח שיחה א' דחג השבועות ע' 28 ואילך מבאר את שיח המלאכים עם משה רבינו "בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה וכו'", עיין שם. מביא שישנם ספרים המבארים שיסוד טענת המלאכים היתה ע"פ ההלכה, שמה שהם טענו "תנה הודך על השמים" זה מצד דינא דבר מצרא, ומבאר "דער דין איז אז אויב איינער פארקויפט א פעלד צו א צוויטן, האט דער... רעכט צונעמען די פעלד פון דעם לוקח, ווייל ס'איז א טובה פאר דעם בר מצרא צו האבן זיינע פעלדער צוזאמען וכו'", ועד"ז טענת המלאכים לגבי התורה מצד דינא דבר מצרא. ולאחר שמביא כ"ק אד"ש מספר מפרשים שמבארים את תשובת משה רבינו על יסוד הדין הנ"ל. שואל כ"ק אד"ש בסעיף ג' "אבער - צ"ע אין די אלע געבראכטע תירוצים, ווייל עיקר חסר מן הספר - קיין איינער פון זיי ווערט ניט דערמאנט אין דעם ענטפער פון משה רבינו צו די מלאכים".

ולכאורה צריך ביאור מדוע קשה קושיא זו רק על המפרשים שמסבירים את תשובת משה רבינו למלאכים על יסוד הלכה זו כנ"ל, ולא על מה שקובעים המפרשים שיסוד טענת המלאכים היתה על סמך דין זה? ז.א. כשמתבוננים בטענת המלאכים רואים

במפורש שיסוד טענה זו (דינא דבר מצרא) חסר עיקר מן הספר שלא נרמז בטענתם דין זה, וכהמבואר: "בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו", בפשטות, רואים מכאן מפורש מדברי המלאכים שטענתם היא: כיצד דבר נחות ילוד אשה בא בינינו, ובהמשך הם ממשיכים לטעון "אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה וכו' אתה מבקש ליתנה לבשר ודם וכו'". וזאת מפני שבשר ודם אינו ראוי לקבל דבר גבוה כזה, ואילו דינא דבר מצרא אינו מתייחס כלפי נחיתותו של הלוקח כלפי המצרן אלא שרצונו שקרקעותיו יהיו סמוכים, ועל כן צריך לבאר מדוע לא קשה קושי' הנ"ל "שעיקר חסר מן הספר" גם על חלק טענת המלאכים היכן מרומז בדבריהם יסוד טענת "דינא דבר מצרא"?

בכור מלקוב
- תות"ל 885 -

ר מ ב " ס

ג. מועתק בזה בלאור מאדמו"ר הזקן (מאמרי אדה"ז - פרשיות ח"ב ע' תקט) במ"ש הרמב"ם בהל' תשובה פ"ו:

"...מסר הבורא ית' הבחירה להיות ביד האדם להרע או להטיב מצד נפשו הבהמית וגופו החומרי, ולכן אין הנפש הבהמית והגוף אינן מתפעלי' מהערה זו שמעוררים מלמעלה רק הנפש אלקי' שבתוכם בלבד היא העולה למעלה ע"י אתעדל"ע שמלמעלה ולהתכלל כנר בפני האבוקה, (ואפשר לתרץ עפ"י ז' קושית הרמב"ם בפ"ו מהל' תשובה באמרו פסוקים הרבה יש בתורה שנראים כסותרי' עיקר זה (כלומר מ"ש שהבחירה היא חפשית ביד האדם) ויעלה מהם על הדעת שהקב"ה הוא גוזר על האדם לעשות רעה או טובה ושאינן לבו של אדם מסור לו להטותו כנ', ותירוצו דחוק ע"ש, ולפי הנ"ל א"ש כי בודאי אמת שהקב"ה יוכל להטות את האדם לטוב אם ירצה וכמ"ש ורוח נדיבה תסמכני וכו"ל שבאתעדל"ע אתעדל"ת וכמאמר והחזירנו בתשובה כו' אלא שאין זה רק לנפש אלקי' שבו בלבד שאותה הוא שמעורר ועדיין אין זה פעולה שלימה כי מ"מ הנפש הבהמית והגוף מעכבי' והמה מסורים ביד האדם ולא נתן הבורא ית' שיהי' מתפעלי' מהערה עליונה וא"כ הקב"ה הוא רק עוזר בלבד להאדם שכשבא לטהר מסייעין לו אבל לא שיטהו מהרע לטוב לגמרי כי הגוף ביד האדם מסור וד"ל... ע"כ.

ד. בגליונות לו, לז, לח, קא שקלי וטרי בהא שכתב הרמב"ם בהל' דיעות ספ"ג שבעת שיבעול ישיב על לבו שיהי' לו בן אולי יהי' חכם וגדול בישראל, דלכאורה עדיפא מיני' הול"ל: דעי"ז יקיים מצות פו"ר, ולפלא שבכל השקו"ט לא הביאו דברי הכס"מ על אתר בתירוץ השגת הראב"ד שלא דבר הרמב"ם אלא בדברים שעושה ברצונו בלא חיוב, והיינו כי אה"נ שבעת שמקיים מצות פו"ר (וכן מצות עונה) צריך לכוון שהוא מקיים מצוה זו (זכמו שלא הביא שבעת שאוכל המצות והפסח שלא יאכל אותו מפני שהוא געשמאק), אבל בעת שבוועל בלא חיוב (היינו כשכבר קיים מצות פו"ר ואפ"י מדרבנן פטור כשאינו זמן העונה והדומה לזה) וכמ"ש הרמב"ם המנהיג עצמו ע"פ הרפואה.

ומ"ש מ.א. שעפ"י תירוצו יתורץ השגת הראב"ד לא הבנתי שהרי גם במצות עונה יכול להוסיף כוונה זו.

ומה שהמשיך דלכאורה יש גם מצוה בשמירת הבריות, פלא דא"כ למה לא מנה אותו הרמב"ם במנין המצות, ועי' ברמב"ם הל' רוצח פ"א הלכות ד' וה' (ובשו"ע אדמוה"ז הל' שמירת גוף סעיפים ג' וד').

ומה שהמשיך וכי מצינו שהתורה תספר לנו איך מעבדים קלף וכו', הגה בעצמן דבר התלוי במעשה יכול לירד לשוק של בורסקי ולראות (בנוסף לכו"כ פרטים שאכן כתבם הרמב"ם עי' הל' תפילין פ"א ה"ד ועוד) (ובנוסף שעפ"י תירוצו הנה גם עשיית הקלף הוא הכשר למצוה שתכליתה ידיעת ה') ואלו כאן מדבר בענינים התלויים במדע.

* * *

בגליון לט העיר הר' ז.א.צ.ו.ו. בהל' תשובה פ"ח ה"ה דצע"ק למה מכנה ענין זה בשם נקמה ולא עונש, והנה לא על הרמב"ם תלונתו כי מפורש בקרא ענין הנקמה בכו"כ מקומות (לדוגמא דברים לב, לה, ועי' רש"י שמות לד, יד, וכן מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה וביום פקדי ופקדתי ועוד כו"כ).

ובתירוץ הקושיא (כי הראי' מת"ח הוא רק מגדיל הקושיא גם על דין זה) הרי כתב הרמב"ם בהל' דעות פ"ז ה"ז אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם שהכל... הכל והבאי ואינן כדי לנקום עליהם ובהל' ת"ת פ"ז ה"ג בדין ת"ח כותב ואם מחל נענש שזה בזיון תורה אלא נוקם וכו'.

* * *

שם, העיר הנ"ל בהל' תפלה פ"א ה"ד דצריך להבין למה

צריכים כל הסיפור, קושיא זו חל ג"כ בריש הל' ע"ז כשמאריך בהשתלשלות הע"ז, וכן לקמן בפ"ב ה"א בימי ר"ג רבו וכו' (וכן לקמן פ"ב ה"א) ואולי י"ל דשיטת הרמב"ם הוא בכל דבר שנתחדש לאחר זמן לברר השתלשלות הדברים.

* * *

שם, העיר הנ"ל בהל' תפלה פ"ב ה"א דלמה לא התקינו שיהי' ברכת המינים תיכף אחרי ג' ראשונות, ועיל"ש תירוצו, ולפלא שלא הביא שטעם סדר הברכות גמרא ערוכה היא במס' מגילה דף י"ז ע"ב.

* * *

בסדר תפלות כל השנה בנוסח ברכות התפלה וסידורן כתב הרמב"ם ובחולו של מועד אומר... ביום מועד חג המצות הזה או ביום מועד חג השבועות הזה וכו' וצ"ע איזה חולו של מועד יש בשבועות.

א' מאנ"ש

- ברוקלין נ.י. -

ה. כתב הרמב"ם בפ"י מהלכות ברכות ה"ד, לענין ברכת הטוב והמטיב וכו' וז"ל: הגיעה אליו טובה או ששמע שמועה טובה, אע"פ שהדברים מראין שטובה זו תגרום לו רעה, מברך הטוב והמטיב. וכן אם נגעה אליו רעה או שמע שמועה רעה, אע"פ שהדברים מראים שרעה זו גורמת לו טובה, מברך דיין האמת. שאין מברכין על העתיד להיות אלא על מה שאירע עתה. ע"כ.

ונתתי אל לבי לדייק בלשון הרמב"ם, "שטובה זו תגרום לו רעה", ובנידון ההפכי, "שרעה זו גורמת לו טובה". ד"תגרום" קאי על העתיד, ו"גורמת", על ההוה.

הנה מקור דין זה הוא במשנה בפ"ט דברכות (נד, א) "מברך על הרעה מעין על הטובה, ועל הטובה מעין על הרעה". ומפרש בגמרא (דף ס, א) על הרעה מעין על הטובה, כגון שנשטפה שדהו, דאע"פ שבעתיד תהי' שדהו משובח יותר, מ"מ עכשיו הרי הפסיד, ומברך דיין האמת. ולענין טובה מעין על הרעה, מפרש, כגון שמצא מציאה, אך יש חשש שישמעו המלכות מזה, ויקחוהו ממנו. מ"מ עכשיו טובה היא, ומברך הטוב והמטיב.

ויש לדייק בב' הדוגמאות הנ"ל, שלכאורה אינם בענין שוה. שהרי השבח שישתבח שדהו, ה"ה קרוב לודאי שיגיע,

ואילו החשש במציאה שישמעו המלכות אינו אלא שמא.

ואמנם בפיה"מ להרמב"ם מפרש לענין מציאה "ויראהו איש בשעת מציאתו". ומדייק התול"ט בדבריו, "נ"ל דטעמי' משום דבעינן שתהי' הרעה מבוררת כמו שבטובה שמבוררת היא הטובה". והרמב"ם מוסיף "והטעם, שהדברים המצויים אשר אין במציאותם ספק, יברך על מה שנמצא מהם תחלה, ואל יהי חושש למה שיקרה בסופם, לפי שהעתידות ההם אפשר שיהיו או שלא יהיו". הרי שראה אמנם לדייק ולהשוות שני האופנים בדרגת ודאותם. ומשמע לפירוש זה, דאם המקרה ההפכי הו' בודאות שוה להמקרה העיקרי שבהוה, הרי או שיברך על שניהם, או שלא יוכל לברך כלל. ויל"ע.

אך רבינו יונה והרא"ש לא עשו השוואה זאת, ומבואר בדבריהם בנשטפה שדהו שהשבח אין בו ספק, ורואהו, ואילו במציאה, שיתפסוהו המלכות, ה"ה רק אפשר וספק, ובלשון הרא"ש "השתא מיהא טובה הוי, ולבו שמח ובוטח כי שמא לא ישמע בבית השלטון". (ובד"ח הביא שם מהלכוש בס"י רכ"ב "יבקש רחמים ממנו ית' שיצילנו מן הרעה"). ואליביהו הרי קושיתנו במקומה עומדת, כלומר, מדוע בנשטפה שדהו, אע"פ שהטובה תגיע בודאי, מ"מ מברך "דיין האמת", בגלל ההפסד העכשוי. ואילו במצא מציאה משמע, דמה שיכול לברך על הטובה, הלינו לפי שהחשש שיתפסוהו ה"ה רק ספק, ואילו היתה ודאית, לא הו' יכול לברך.

וראיתי בספר ערוה"ש שדייק בכך, ומבאר דבנשטפה שדהו, הרי אע"פ שיגיע לו שבח בעתיד, אך ההפסד העכשוי ישאר לעולם בודאי, וע"כ יכול לברך "דיין האמת". משא"כ במציאה, שבאם יתפסוהו, הרי יקחו ממנו כל הטובה ועוד יותר, הרי אם עתיד זה אצלו בודאות, אין זו טובה, ולא שייך לברך "הטוב והמטיב". ודוקא בגלל שזה שיתפסוהו הוא ספק, רק על צד זה יכול לברך על הטובה, באשר הוא "בוטח... לא ישמע בכית השלטון", וכנ"ל. ולע"ז אין (כ"כ) הבדל בין טובה או רעה ר"ל, והעיקר תלוי באם המצב שבעתיד תעקור לגמרי המצב ההוה, דאז א"א לברך אלא כשיש ספק בעתיד, ואם המצב הנוכחי ישאר אף אחר מצב העתיד, יכול לברך על ההוה, אף כשהעתיד ודאי יגיע.

וכ"ז לדעת הרא"ש וסיעתו, אך הרמב"ם הרי לא הכיא הדוגמאות שהובאו בגמרא, שמהם אפשר להסיק ההבדל בין ספק לודאי הנ"ל. ומ"מ חילק בין מדה למדה, "שטובה זו תגרום לו רעה" - בעתיד, "שרעה זו גורמת לו טובה" - שגורם לו בהוה. וא"כ מה ההבדל ביניהם.

ואולי י"ל שזה בא בהמשך להלכה שלפני"ז, "חייב אדם

לברך על הרעה בטוב נפש כדרך שמברך על הטובה בשמחה. שאפילו בעת שמצר לו, יודה וישבח בשמחה". דהיינו, אע"פ שרואה בזה שנהגו אתו מדה רעה ר"ל, מודה הוא לה' בשמחה. ולכאורה ההסברה בזה היא, באשר "אין רע יורד מלמעלה", וא"כ גם זה לתועלת הוא עבורו.

וע"ז יקשה, א"כ למה מברך דיין האמת, הו"ל לברך הטוב והמטיב, שנהגו אתו באופן המועיל. וע"ז התשובה "שאין מברכין על העתיד להיות, אלא על מה שאירע עתה". דברכות הודאה נתקנו על הטובה ותועלת בפועל, לא על המצופה בעתיד.

ובזה יש לחלק בין מדה טובה להפכו ר"ל, ומה שיש מן הצורך להדגיש בדיניהו, "אע"פ שהדברים מראים שרעה זו גורמת לו טובה", לא רק בעתיד, אלא גם כרגע שהנהר שוטף שדהו, ה"ה משתבח בפועל ברגע זה. מ"מ, מכיון שתועלת זה יוכר רק בעתיד, והנראה בעליל ה"ה הפסד, מברך "דיין האמת".

משא"כ במדה טובה, הרי לא יעלה על הלב שיש דופי ח"ו בטובתו של הקב"ה, וודאי היא טובה שלמה, ולא שייך שטובתו ית' "גורמת" לו רעה. אלא שחושש שבעונותיו וכו' הרי בעת הגיע אליו הטובה, שמוצא המציאה, מפחד שיוקח מאתו וכו', "שטובה זו תגרום" - בעתיד וע"י דברים וגורמים אחרים. קמ"ל דמ"מ יש לו לברך על הטובה שהגיע לו עתה, ולהעיר מהל' יסודי התורה פ"י ה"ד בההכדל בין טובה כו' באות של הנביא. כן נ"ל בדוחק עכ"פ.

הרב לוי יצחק ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

ו. כמה הערות על הרמב"ם ספר היד.

הלכות תפלה פ"ג הלכה ו', ותפלת נעילה זמנה כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה. ע"כ. וקשה דכבר כתב דין זה לעיל פ"א ה"ז "...לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה" ולמה כופלו?

ואולי י"ל דשם מיירי מתי מתחילין להתפלל נעילה וכאן מיירי מתי מסיימים אותה.

פרק ד הלכה ח, טהרת מקום כיצד לא יתפלל במקום הטנופת וכו' כללו של דבר וכו', ויש לדקדק בשתים:

(א) אי כתב "כללו של דבר כ"מ שאין קורין בו ק"ש אין מתפללין בו" למה פרט קודם לזה לא במקום הטנופת, ולא במרחק וכו' הא כבר כתב הלכות אלו ויותר באריכות בפ"ג מהל' ק"ש.

(ב) לכאורה הדין ד"ולא במקום שאינו בחזקת טהרה עד

שידקדקנו" לא כתב בהל' ק"ש, א"כ כאן מוסיף דברים ולמה לא כתבו בהל' ק"ש ונימא כאן "כלל של דברי". וצ"ע.

שם, הל' י"ט תפלות הפרקים וכו' הי' מהלך במקום סכנה... מתפלל ברכה אחת וזו היא צרכי עמך ישראל מרובים וכו'. ויש להקשות בשתיים:

(א) למה כלל ב' דינים אלו - שלכאורה אין להם שייכות זל"ז - בהל' א'.

(ב) למה כתב דין זה דהי' מהלך במקום סכנה וכו' כאן ולא בפר"ב אחרי הדין דתפלת הביננו שלכאורה זה אותו דבר.

ובכס"מ מביא שאלת הגמ' ברכות דף ל"ה מאי איכא בין הביננו לתפלה קצרה וכו' ע"ש וכו"ז בניחותא דלא קשי' לי' קושי' זו ולמה?

ואולי י"ל דהחילוק בין הביננו לתפלה קצרה הוא בזה דהביננו הוי במקום שמו"ע משא"כ תפלה קצרה.

ויומתק עפ"ז מה שמצינו אצל תפלת הביננו (לעיל פ"ב הל' ב, ג.) דכתב הרמב"ם דיצא ידי חובתו משא"כ בתפלה קצרה הדין הוא דכשהוא מגיע לשוב ונתקורר דעתו חוזר ומתפלל תפלה כתקנתה.

והעירוני דיש עוד חילוק דהביננו צריך לעמוד במקום א' ובת"ק מתפלל אותה בדרך כשהוא מהלך.

שמכ"ז מובן למה לא כלל אותם הרמב"ם בפ"ג דשם מיירי בעניני תפלת שמו"ע. ועדיין צ"ע למה כתבו הרמב"ם כאן דוקא. אולם עי' באו"ש על אתר שכ' דמדברי הרמב"ם בפ"ג המשניות נראה דאף דההל' הוא דאם מגיע לשוב צריך לחזור ולהתפלל מ"מ אם כבר עבר זמן תפלה אינו חייב להשלים, שהטעם מה שכ' הרמב"ם "ומתפלל תפלה כתקנתה" קאי על תפלה בזמנה. ע"ש. א"כ לשיטתו אינו מובן למה לא כתבו הרמב"ם לעיל בפ"ג וצ"ע.

פרק ה' הלכה ו', תקון המקום כיצד... וצריך לפתוח החלונות... כנגד ירושלים, ע"כ. ולכאורה דין זה שייך להדין ד"נכח המקדש" דלעיל הל' ג'. וי"ל דנכח המקדש קאי על האדם, ותיקון המקום הוא בין של המקום.

פרק ח הלכה ה', שכל עשרה מישראל הם הנקראים עדה שנאמר עד מתי לעדה וכו', צ"ע למה לא כתב דבר זה בפעם הראשונה שמזכיר אודות חיוב תפלה בעשרה והוא לעיל ה"ד וצ"ע.

פרק ט הלכה ב', ומי שאינו יודע להתפלל עומד ושותק וכו'. יש לחקור דמי שהש"ץ מוציא או צריך לעשות כל הפעולות

המחוייבים כמי שהתפלל לעצמו. דהיינו ג' פסיעות, הכריעות וכו', (ע"ד השמועה בשם הראגאצ'ובי שכל אחד צריך לומר לעצמו בשעת קריאת המגילה את העשרת בני המן דה"נשימה אחת" לא יכולים להוציא). וצ"ע.

שם פ"ב הל' ג', ואין קורין פחות מעשרה פסוקים, ע"כ. וקשה דכבר כתב דין זה לעיל ה"א ועזרא תיקן... ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים.

פ"ג ה"ח, ומשה תיקן להם לישראל שיהיו קוראין בכל מועד ענינו. ושואלין ודורשין בענינו של יום בכל מועד ומועד, ע"כ. וקשה מה שייך הענין דשואלין ודורשין וכו' לדיני קרה"ת במועדים? וי"ל דבא ליתן טעם למה קוראים בענינים אלו דוקא דהוא משום שואלין ודורשין.

הרב משה אהרן צבי ווייס
- ברוקלין נ. י. -

נ ג ל ה

ז. בהמשך לשקו"ט בגליון לח בסיבת שמחת ל"ג בעומר והבאנו הא דמסיק כף החיים בס"י תצ"ג שם מדברי שער הכוונה דף פ"ז ע"א וז"ל: "אכן מדברי שער הכוונה הנזכר משמע דהשמחה היא משום דבאותו יום סמך ר"ע את ה' תלמידיו ורשב"י ע"ה הוא מתלמידיו הגדולים".

אך בספר מראית העין להחיד"א ליקוטים ס"י ז' אות ח' הסיק מדברי שער הכוונה שם וז"ל: "ואפשר הכוונה כו' דביום ל"ג התחיל ללמד רע"ק לרשב"י חביריו".

היינו דמחלוקתם בדברי שער הכוונה דלכף החיים השמחה היא בזה שסמך ר"ע את חמשת תלמידיו, ולהחיד"א השמחה בזה שהתחיל ללמוד לרשב"י וחביריו.

והנה צריך ביאור לשיטת כף החיים דבגמ' סנהדרין דף י"ד ע"א איתא "שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו מה עשה ר' יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי טלירות גדולות (ולא בתוך העיר שאם יוודע יחריבו את העיר, רש"י) ובין שני תחומי שבת בין אושא לפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר"מ ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע".

והנה לכאורה צריך ביאור למה צריך לסומכם פעמיים כיון

שכבר סמכן ר' עקיבא (לשיטת הכף החיים).

ואמנם בגמ' מקשה וז"ל: "ור"מ, ר' יהודה בן בבא סמכי'
והא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל האומר ר"מ לא
סמכו ר' עקיבא אינו אלא טועה".

ומתרצת הגמ' "סמכי ר' עקיבא ולא קיבלו (לפי שעדיין
הי' בחור, רש"י) סמכי ר' יהודה בן בבא וקיבלו".

היינו דהגמ' מקשה מדוע היו צריך ר' יהודה בן בבא
לסמוך את ר"מ והלא כבר ר' עקיבא סמכו ומתרצת הגמ' שלא
קבלו לפי שהי' עדיין בחור.

ולפי הכף החיים (שר"ע סמך חמשת התלמידים) מדוע
הגמ' לא מקשה ג"כ משאר ארבעת תלמידי ר"ע.

והנה המהרש"א בחידושי אגדות על אתר בד"ה אינו אלא
טועה כתב וז"ל: יש בכלל ה' זקנים שזכר לעיל עוד מתלמידי
דרע"ק כדאמרינן כו' אפשר דלא הוה מסתעייא לי' מילתא לר"ע
לאסמכינהו א"נ דבזמנו של רע"ק עדיין לא הגיע למעלה זו
ולזה דברי ר"מ שנסמך ע"י רע"ק הם עיקר שסתם רבי המשניות
אליבי וק"ל".

היינו דהמהרש"א מקשה מדוע הגמ' מקשה רק מר"ע ולא
משאר ארבעת התלמידים ומתרץ א. לא אסתעייא מילתא בידי'
דר"ע לסמכינהו, ב. שלא היו ראויים ליסמך כי לא הגיעו
למעלה זו.

אך לפי הכף החיים דסמך חמשת התלמידים ז"א דחולק על
המהרש"א, א"כ הדרא קושיא לדוכתה מדוע הגמ' מקשה רק מר"מ
ולא גם משאר ארבעת התלמידים.

ונראה ליישב דביפה עינים על אתר בד"ה והאמר רבנ"ח
כתב וז"ל: "לפי המבואר בירושלמי ה"ב דר"ע הסמיך לר"ש ג"כ.
הוי הקושיא גם מר"ש וכן מוכח התירוץ גם לר"ש".

כלומר דמקשה דבירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב איתא "א"ר
בא בראשונה הי' כל אחד ואחד ממנה את תלמידו כגון רבי
יוחנן בן זכאי מינה את רבי אליעזר ואת רבי יהושע נרבי
יהושע את רבי עקיבא ורבי עקיבא את רבי מאיר ואת ר"ש".
ז"א שגם ר"ש הוסמך ע"י ר"ע וא"כ מדוע הגמ' לא הקשתה גם
מר"ש. ומתרץ היפה עינים דהקושיא הוי גם מר"ש וכן התל'
אפ"ל גם בר"ש.

(והנה י"ל מדוע נקט בגמ' בדוקא ר"מ לפי הא דאיתא
בהמשך הירושלמי שם וז"ל: "אמר ישב רבי מאיר תחלה נתכרכמו
פני ר' שמעון אמר לו רבי עקיבא דיך שאני ובוראך מכירין

כוחך".

ובפני משה בד"ה נתכרכמו פניו של ר"ש כתב וז"ל:
 "שהי' סובר שאינו חושב אותו לכלום וא"ל לאו משום זה דיך
 שאני ובוראך מכירין כוחך וכלומר מכיר אני בך שכחך גדול
 הוא ור"מ שהוא יותר זקן ממך אמרתי שישב בתחלה". כלומר
 שר"מ היות והוא יותר זקן ולכך הגמ' נקטה את ר"מ).

וא"כ (לשיטת הכף החיים) י"ל דהי' אפשר להקשות גם
 משאר שלשת התלמידים וכן הת"י שייך גם בשלשת התלמידים
 וכדכתב היפה עינים בטעם הא דלא הקשה מרשב"י שאיתא בפ"י
 בירושלמי שסמכו ר' עקיבא).

ולפי"ז צריך ביאור הא דאיתא בירושלמי דר"ע סמך רק
 ר"מ ורשב"י והלא לשיטת הכף החיים ר"ע סמך את חמשת
 התלמידים. וצ"ע.

ומענין לענין באותו ענין בגליון הנ"ל (לח) הקשתי על
 הא דכתב בביאור הגר"א בס"י תצ"ג בד"ה ומרכבים בשמחה כו'
 דברמ"א איתא דמרכבים בשמחה בל"ג בעומר ומצוין לדרשות
 מהרי"ל וכתב הגר"א וז"ל: "כמ"ש בסוף תענית שבו פסקו מת'
 מדבר", והוקשה דאיך אפ"ל דהשמחה בגלל שבו פסקו למות מת'
 מדבר והלא מקור הרמ"א הוא מדרשות מהרי"ל ושם איתא שהשמחה
 מצד שפסקו למות תלמידי רע"ק.

אך אין מקום לקושיא היות והגר"א ציין לסוף מס' תענית
 ושם בדרך ל' ע"ב איתא וז"ל: א"ר שמעון ב"ג לא היו ימים
 טובים לישראל בחמשה עשר באב כו' אלא ט"ו באב מאי היא כו'
 אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שכלו בו מת' מדבר". היינו
 דאיתא בגמ' דזמן הפסקת מיתת מת' מדבר הוא בט"ו באב.
 וממילא י"ל דהא דציין הגר"א לגמ' בתענית הוא שמשם רואים
 שהיות ופסקו למות מת' מדבר ולכך עושין חג כן גם בל"ג
 בעומר היות ופסקו למות תלמידי רע"ק מרכיין בשמחה ז"א
 שהפסקת המיתה מהוה סיבה לחג ולשמחה.

והנה בגליון הנ"ל כתב הת"א. ל. ר. דאפ"ל דהעילוי דל"ג
 בעומר הוא עפ"י מה שנתבאר בארוכה בש"פ בחוקותי ובל"ג
 בעומר שבל"ג בעומר ר"ע פעל הנהגה חדשה בתלמידיו שלא הי'
 עד אז הנהגת כבוד זל"ז. עכ"ד. היינו דמבאר דסיבת השמחה
 מצד שהתחילו לנהוג כבוד כו'.

ולכאורה צ"ב דהלא הבאנו בגליון העבר מהמאירי ומשו"ע
 אדה"ז דסיבת השמחה בל"ג בעומר הוא מצד דפסקו למות תלמידי
 רע"ק.

אך י"ל עפ"י המבואר בשיחת ש"פ אמור תשמ"ב (הנחה

בלה"ק סעיף ט"ז) דמבאר דבהכרח לומר שהתלמידים שפסקו למות היינו תלמידים שבעצם היו חייבים מיתה ורק ששינו את הנהגתם ולכך לא מתו ואעפ"כ אתי שפיר דיוק הלשון פסקו למות כי שינוי הנהגתם הי' כתוצאה ישירה מהעילוי דל"ג בעומר ולא מכוח עצמם היינו דמצד עצמם היו ממשיכים לא לנהוג כבוד זה בזה אלא גודל העילוי דל"ג בעומר פעל שינוי בהנהגה וזה ההדגשה דפסקו למות ... ע"כ.

כן י"ל בענינינו שהא דפסקו למות הי' כתוצאה מזה שר"ע פעל בתלמידיו שנהגו כבוד זה בזה ולכך פסקו למות היינו לא מצד עצמם, וממילא מוכן הא דכתב אדה"ז דסיבת השמחה היות ופסקו מלמות.

והנה בשיחת ש"פ במדבר תשמ"ב (הנחה בלה"ק סעיף כ"ה) ביאר כ"ק אד"ש את הא דהקשו בהערות על הא דביאר כ"ק אד"ש בהתוועדות דאמור דאז (הובא לעיל) דאיך אפ"ל דנשאר לר"ע מתלמידיו הקודמים והלא בגמ' איתא שהי' העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ז"א דמשמע דר"ע נשאר ללא תלמידים. ותי' דלכאורה בפשטות לר"ע נוסף על העשרים וארבעה אלף תלמידים הלא היו הרבה תלמידים שרצו ללמוד תורה וא"כ לא יתכן לומר דר"ע ישאר ללא תלמידים כלל וכן נוסף על התלמידים בישיבתו בבני ברק היו עוד הרבה יהודים מתושבי בני ברק שלמדו תורה ומסתברא שהיו נכנסים מידי פעם לשמוע תורה מר"ע וא"כ צ"ב יותר הא דאיתא בגמ' והי' העולם שמם הלא לר"ע הי' עוד הרבה תלמידים אף קודם שבא אצל רבותינו שבדרום, אלא הסיבה ששאלו שאלה הנ"ל משום שפירשו את דברי הגמ' והי' העולם שמם דלא הי' הענין דלימוד תורה ח"ו. ואעפ"כ מוכן לשון הגמ' והי' העולם שמם כי אף שנשארים מאה תלמידים מכ"ד אלפים הרי זה מעמד ומצב דעולם שמם ולכך ר"ע נזקק לילך לרבותינו שבדרום כדי למצוא תלמידים מיוחדים במינם שיכנו העולם מחדש, עכ"ד.

המורם מכ"ז דפסקו למות הולך על עשרים וארבעה אלף תלמידים שנשארו מתוכם כמאה תלמידים.

אך בגליון הנ"ל הבאנו פר"ח בס"י תצ"ג ס"ק ב' דכתב וז"ל: 'מיהו יש לדקדק בשמחה זו למה ואי משום שפסקו מלמות מה בכך הרי לא נשאר אחד מהם וכולם מתו ומה טיבה של שמחה זו ואפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף ר"ע אח"כ שלא מתו כאלו.

היינו דהפר"ח נקט בפשיטות דמתו כל העשרים וארבעה אלף תלמידים דלכך נדחק לומר דהשמחה על חמשת התלמידים שהוסיף ר"ע לאח"כ.

וכן מוכח מלשון אדה"ז בשו"ע סי' תצ"ג סעיף ה' שכתב
 וז"ל: "ומסימין בל"ג בעומר שבאותו יום מתו האחרונים של
 הכ"ד אלף כו"ל".

וכן בסעיף א' כתב "נוהגין שלא לישא אשה ושלא להסתפר
 בין פסח לעצרת שמתאבלין על עשרים וארבעה אלפים מתלמידי
ר"ע שמתו בימים הללו".

היינו דמוכח מלשון אדה"ז דמתו כל העשרים וארבעה אלף
 תלמידי ר"ע (והנה על הא דכתב אדמה"ז בסעיף א' שמתאבלין
 על עשרים וארבעה אלף תלמידים שמתו יעויין בשו"ע ב"י סעיף
 א' שם שכתב מתו תלמידי ר"ע ולא כתב עשרים וארבעה אלף
 תלמידים ז"א בשו"ע בית יוסף אפ"ל שנשאר תלמידים מעשרים
 וארבעה אלף) וא"כ צריך ביאור לתווך הא דכתב הפר"ח ואדה"ז
 עם הא דאיתא בשיחה דנשאר תלמידים מעשרים וארבעה אלף תלמידים.

ויעויין בספר בין פסח לשבועות (להרב צבי כהן) פרק
 י"ז בענין ל"ג בעומר שמביא כו"כ טעמים לסיבת השמחה בל"ג
 בעומר ואכמ"ל.

פנחס טודרוס אלטהויז

- תות"ל 885 -

ח. בגליון לד (רלג) אות ד, מקשה על מה שכתב רבינו
 בשלחנו סי' תע"ב סי"ב דשפחות העבריות צריכות הסיבה, מס"י
 דנשים פטורות מהסיבה, אמנם רבינו לא כתב בס"י דנשים
 פטורות מהסיבה, רק כתב לחלק בין נשים חשובות לשאינן
 חשובות, דנשים חשובות דינן כאנשים, ובזמן הזה להראב"ה
 גם אנשים א"צ להסב, ולהחולקים עליו גם הנשים צריכות
 להסב דנשים שלנו חשובות הן, אלא דלמנהגא יש חילוק ביניהם
 דהנשים סומכות על הראב"ה, ולא האנשים.

ובסי"ב כתב דשפחות צריכות הסיבה היינו שדינן כנשים
 שאינן שפחות דאם הן חשובות צריכות הסיבה אמנם בזה"ז
 דסומכות הנשים על הראב"ה ה"ה שפחות, וסומך רבינו בזה על
 מה שכתב בס"י, אלא דבסי"ב אומר דמצד שהן שפחות אין לפטרן
 מהסיבה, אבל ממנהגא לא מיירי.

ובגליון לה (רלד) אות טו מביא מאחד הגליונות דדוקא
 נשואה אלמנה וגרושה א"צ הסיבה אבל לא פנוי', (שלא נתארסה
 מעולם) והא כורכא, דמאי נ"מ, באם אינה חשובה הרי אין
 דרכה להסב, ובנשים שלנו דסומכות על הראב"ה איזה הפרש יש
 בין אלמנה וגרושה לפנוי' שאינה אלמנה וגרושה, והא דרבינו
 לא חשיב פנוי' משום דמביא לשון הרא"ש והטור, דהרא"ש
 והטור מחלקי בין פלי' רשב"ם להשאלתות, דלהרשב"ם חייבת

כאלמנה וגרושה ולהשאלתות פטורה, והרי מה שאפשר לדקדק הוא מדוע לא קאמרי הרא"ש והטור דלהרשב"ם חייבת גם בפנוי' אבל מה דלא מזכרי פנוי' דלהשאלתות פטורה פנוי' ואתיא כפירוש הראשון של הר"ר מנוח הובא בכסף משנה הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ח דאשה חשובה היינו שאין לה בעל והיא גברת הבית דמסתמא זהו באלמנה וגרושה ולא בפנוי' שנמצאת בדרך כלל בבית אבי' ואינה גברת הבית, אמנם הרא"ש והטור לא לכך נתכוונו אלא דלהרשב"ם חייבת אלמנה וגרושה וה"ה לפנוי' ודוקא נשואה פטורה משום דאימת בעלה עלי' ולהשאלתות פטורות באם אינן חשובות אלא דנקטי הרא"ש והטור אלמנה וגרושה וסמכי דממילא מוכן דה"ה לפנוי' שאינה אלמנה וגרושה (ואולי משום דהיו נישאות בזמנם בנערותן או קטנותן וגדולה שאינה נשואה היא בדרך כלל אלמנה או גרושה).

ומה שהביא בגליון לה אות טו הנ"ל מהפר"ח והמהרי"ל דשפחות העבריות צריכות להסב, המהרי"ל סובר דנשים שלנו חשובות הן וצריכות להסיבה "והכל חייבים להסב אחד אנשים ונשים ועבדים ושפחות" לשון המהרי"ל, ורק הרמ"א כתב דלא ראה שינהגו הנשים להסב ואולי סומכות על הראב"ה. והפר"ח אפשר ג"כ דסבר דהנשים צריכות להסב כיון דהא דנשים שלנו חשובות הן הביא המחבר להלכה והיינו דגם במקום המחבר וה"ה במקום הפר"ח הן חשובות, אולם העדאת הרמ"א דלא ראה שינהגו הנשים להסב, לא מיירי אודות מקומו של הפר"ח.

ומה שהביא שם מהחק יעקב והא"ר (אולי נפל ט"ס בהא"ר במה שכתב דעבדים כנענים לא דמי לנשים דהרי מציין למקורו את הח"י) שהנשים חייבות בהסיבה היינו כנ"ל לרבינו הזקן דמדנינא שוין נשים חשובות לאנשים להסיבה.

ומה שמקשה בגליון לד אות ד' הנ"ל מה שאינו מזכיר אכילת כורן בס"ב משום דבס"ב קחשיב עיקר מצות הסיבה, ובס"ב תע"ה ס"כ מביא מחלוקת אי צריכים הסיבה לאכילת כורן או לא.

שם, (גליון לד) אות ז, הביא דגם באם שותה רביעית יין חוץ מרוב רביעית דקידוש, הוי מחלוקת אם זה נקרא מקום סעודה, אבל הטור והמחבר ורבינו בשלחנו הביאו את הוראת הגאונים בפשיטות דכוס יין הוי קידוש במקום סעודה, רק דיש מחלוקת בזה אי הכוונה רביעית חוץ מכוס הקידוש או דהכוונה לכוס הקידוש.

הרב שלום מאראזאנו

- ברוקלין נ.י. -

ש ל ח ו ת

ט. במה שהקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"פ נשא ש.ז. דלמה לא הביא הרמב"ם בסוף הל' מילה הפסוק (בראשית טו, יח) ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית וגו', כמוכא בירושלמי נדרים ספ"ג.

אולי יש לתרץ דהרי מצינו בהברית מילה שאמר הקב"ה לאברהם (בראשית יז, ח) ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגורריך וגו' נמצא מוכן מזה דגם מ"ש בברית בין הבתרים ביום ההוא כרת ה' וגו' לזרעך נתתי וגו' הרי זה קשור משום הברית מילה שבעתיד.

ועפ"ז יש לומר דלפי שיטת הירושלמי דמביטים על העתיד (כמבואר בלקו"ש חלק ד' ע' 1338 ובכ"מ), נמצא דגם פסוק זה לגבי ברית בין הבתרים קשור עם הברית מילה שבעתיד, ולכן חושב פסוק זה דביום ההוא כרת וגו' לגבי מילה, אבל לפי שיטת הבבלי (וההלכה כהבבלי) הנה מביטים רק על ההווה וכיון דבהווה ה"ל ברית זה דביום ההוא כרת וגו' קשור רק עם ברית בין הבתרים דאז, ולא עם המילה דאח"כ, לכן אין הרמב"ם מביא פסוק זה לגבי מילה. (ולהירושלמי אפשר לומר דאינו מונה מה שכתוב את בריתי הפר וכמ"ש המפרשים, אבל הרמב"ם סב"ל כסכרת התו"ט בנדרים שם).

הרב זושא מארגאלין

- אה"ק ת"ו -

י. בשיחת ש"פ נשא (הנחות ה') סעיף כ"ט שיש לברר מנהג ארץ ישראל כשיש שבע שבתות בין פסח לעצרת איזה פרק אומרים בשבת הג'.

וכדאי לציין לספר "בין פסח לשבועות" (אה"ק, תשד"מ) פ"ה סל"ג שקיבץ כמה דיעות בענין זה,

"יש שכתב שבשנים אלה - כשיש בארץ ישראל שבע שבתות בין פסח לשבועות - קוראים בארץ ישראל בשבת השביעית, השבת שבערב חג השבועות, את הפרק הראשון של מסכת דרך ארץ זוטא" ובהערות שם כ': "בסדור רב עמרם, צו"ל בסידור עבודת ישראל, עמוד 290, אחר פרק קנין התורה (פרק ששי) מביא פרק זה ממסכת דרך ארץ זוטא, לקוראו בשבת מעין זו; עבור שנים, לר' יששכר ב"ר מרדכי (נדפס לראשונה בקושטא שכד).

לפי שדבריו מעין פרקי אבות - תקון יששכר, דף לב ע"א, הובא בכנה"ג או"ח, סימן תצב, ובנוהג כצאן יוסף, עמודים רכט-רל. והוסיף תקון יששכר שכני חוץ לארץ יקראו את הפרק

הנ"ל בשבת אסרו חג (של פסח), כדי שלא יחסר המזג; כתר שם טוב; ארץ חיים (סתהון), סימן רצב: אם חל אסרו חג דפסח בשבת, נוהגים פה עיה"ק צפת ת"ו, שמתחילים באותה שבת לאומרים, ובשבת שקודם עצרת קוראים פרק ראשון דמסכת דרך ארץ זוטא, עכ"ל. "ע"כ ועי"ש עוד.

אמנם יש לחפש בעוד ספרים עד"ז, כי לכאורה ללמוד מסכת דרך ארץ זוטא הוא חידוש גדול, ובפרט ע"פ המבואר בכ"מ השייכות דפרק "קנין תורה" לשבת שלפני מתן תורה.

אחד התלמידים

יא. בגליון לט הערה טו רצו לבאר דהפי' ב"כולן מתו בפרק אחד" בנוגע תלמידי ר"ע, הוא לא שכל הכ"ד אלף תלמידים מתו, אלא, שכל אלו שמתו מבין הכ"ד אלף - ה' זה בפרק אחד, אבל ודאי שנשארו מבין הכ"ד אלף תלמידים.

ויש להעיר דבהנחה דש"פ במדבר תשמ"ב סעי' כה, ביאר ד"לשון הגמרא "והי' העולם שמים" - כי גם כאשר נשארים מאה תלמידים מכ"ד אלף, רחמנא ליצלן, הרי זה מעמד ומצב ד"עולם שמים!"

* * *

בשיחת כ"ה אייר ש.ז. לנשי ובנות חב"ד, הביא מש"כ בכתבי האריז"ל וזהר, שהאיש לבדו הוא "פלג גופא" וכו', וביאר דאיש ואשה, יש להם נשמה אחת, אבל זהו כפי שנמצאת למעלה, אלא שבירידתה למטה רצה הקב"ה שמשך זמן מסויים (לפני הנשואין) תתחלק לשני חלקים: חצי נשמה - אצל הבחור, וחצי נשמה - אצל הבתולה, וכל אחד מהם ימלא את תפקידו בנפרד וכו', וזהו הביאור על גודל השמחה דנשואין, - מכיון שנפגשו יחדיו שני חצאי נשמה אחת, שמשך כמה שנים היו רחוקים ומובדלים זה מזה וכו'.

ולכאורה צריך להבין כמה ענינים ע"פ ביאור הנ"ל: (א) דהנה במס' סוטה דף ב, א איתא "וקשין לזוגין כקריעת ים סוף... והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני... לא קשיא הא בזוג ראשון והא בזוג שני ומפרש"י זוג ראשון - לפי המזל, זוג שני לפי מעשיו וקשה לזוגין לפי שאינה בת זוגו, ע"כ. ולכאורה מהו הצורך לבת קול, הרי בלאו הכי יצטרכו להתחבר משום שהם שני חצאים? וכן צלה"ב, מה קורה במקרה של זוג שני, מכיון שאינה בת זוגו, יוצא בנדון זה, דא"א לומר שבנוגע לעילוי והשכר הקשור עם מצות שנשים פטורות - שייך

הדבר גם לנשים, עי"ז שהבעל מקיים מצוות אלו.

(ב) מה הביאור בנוגע אלו שנשא יותר מאשה א', כגון יעקב אבינו, דוד המלך, וכו' וכן הדין לפני חרם דר' גרשום, דהי' מותר לשאת יותר מאשה א', האם אמרינן שהנשמה נתחלקה לה' חלקים, ל"ט חלקים וכו'?

(ג) עי"פ הנ"ל מהי הסכרה שהתורה מתירה לתת גט לאשתו? הרי, עי"ז מפריד חצי השני מנשמתו?!

(ד) הרי ידוע דרוב נשמות דזמן הזה הם גלגולים של נשמות מדורי דורות, ולדוגמא ר' אלעזר בן עזרי' שמובא בסידור האריז"ל, שהי' גלגול של שמואל הנביא (ולכן אמר הרי אני כבן שבעים שנה), הם עי"פ ביאור הנ"ל, שיך לומר, דאשתו של ר' אב"ע הי' גלגול של אשתו של שמואל הנביא, דלכאורה שניהם הם חצי א' של אותה נשמה? וזה שיך לומר, בנוגע כל זוג, האם אמרינן דבגלגול אחר גי"כ הי' בעל ואשה? ואבקש מקוראי הגליון, ביאור ביותר פרטים, בענין הנ"ל.

* * *

בהתוועדות דש"פ נשא ש.ז. סיפר כ"ק אד"ש סיפור בנוגע חכם א', שעסק כל ימי חייו בלימוד הרמב"ם, וכשומר להרמב"ם פירושו, אמר לי' הרמב"ם, שהתכוין כפירוש הפשוט בהלכה, עי"ש בהמשך הסיפור.

ויש להעיר עי"ז, מש"כ התומים בנוגע לשון הב"י ורמ"א, ש"הכל כתב מיד ה' השכיל, רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה בלי כוונת הכותב וחפץ ה' בידם הצליח", ונת' כמה פעמים בהתוועדיות, דאע"פ שלא יתכן לומר שהב"י, רמ"א רמב"ם ועוד, התכוונו לתרץ ולבאר כו"כ ענינים שנת' בחיבורים על ספריהם, אבל עי"פ ביאור התומים הנ"ל, מובן דכל החידושים (אמיתיים) כן נכלל בלשונן, א"כ מובן דאף בנדון שהרמב"ם יאמר לעת"ל שכוונתו היתה אחרת (דדוגמא הנ"ל הוא רק סיפור). אבל אין זה סתירה ליותר ביאורים שישנם עוד ביאורים בדבריהם.

* * *

בהתוועדות דפסח שני ש.ז. נת' בהנחה לה"ק סעי' ה' הציווי אודות פסח שני שונה מכל ציווי התורה בכך - שציווי זה נתחדש עי" טענתם ותביעתם של בנ"י למשה רבינו: "למה נגרע", משא"כ שאר ציוויי התורה שניתנה עי"י הקב"ה ללא כל

התעוררות ותביעה מצדם של בני"י, ע"כ.

הרי מובן דכל גדר דמצות פסח שני נתחדש בערך שנה לאחרי מ"ת, ולכאורה צלה"ב, מה הביאור בזה, דהרי ידוע דאף שבמ"ת ניתן הלוחות עם עשרת הדברות, אבל בו כבר היו כלולים כל תרי"ג מצות התורה (כולל פסח שני), וכדאיאת במכות "תורה צוה לנו משה", כי שני דברות ראשונות שמעו מפי הגבורה, ונראה דיש לפרש חידוש דפסח שני, ועוד (כגון טענת דבנות צלפחד) ע"פ מש"כ בלקו"ש חי"ט, ע' 254, שמבאר מדוע אמרינן ד"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה בסיני", א"כ מדוע זה חידוש? כי חידוש אמיתי הוא לא רק כשהדבר לא הי' מקודם בגלוי בפועל, אלא אפ"י "בכח" לא הי'.

ומבאר שם: "דער תואר חידוש איז ניט אזוי מצד דער חפצא, דעם ענין הנלמד, נאר בעיקר מצד דעם גברא - אדם הלומד.

דעם ענין אין תושבע"פ ווי ער איז כלול אין תורה ווי זי איז געגעבן געווארן בסיני איז אויף אזויפיל בהעלם ביז אז, אפילו משה וואס האט געוואוסט אלע כללי ואופני לימוד הפרט מן הכלל "לא הי' יודע מה הן אומרים", אין דעם פרט'ס קומען לידי התגלות איז אן אויפטו וואס געהערט אינגאנצן צום תלמיד ותיק, און דעריבער הייסט עס א חידוש פון דעם תלמיד ותיק - וויבאלד אז ער האט דעם גילוי הענין אויסגעהארעוועט בכח עצמו, דורך יגיעת שכלו, איז עס מצד אים אן ענין חדש ממש, ע"כ.

ו"ל דכן הוא בנוגע ציווי דפסח שני, דאף שהי' כלול בזמן מ"ת, אבל התגלותו לפועל הי' ע"י יגיעת בני"י (טענתם), ולכן נקראת מצוה זו, מצוה שבא ע"י טענת בני"י.

מיכאל לוזניק

- תות"ל 770 -

ש ו נ ת

יב. מובא בספרים (תבואות שור ועוד, הובא בלקו"ש ח"ב ע' 568, שיחת ש"פ דברים תשמ"א ס"ב) שדוד המלך נולד בשבועות, וההוכחה לזה: לפי שבשבועות מת דוד (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב, תוד"ה אף עצרת - חגיגה יז, א), ו"הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש" - אם כן נולד ג"כ בשבועות. ע"כ.

ולכאורה יש להביא (עוד) ראי' ממש"כ בירושלמי (שקלים ספ"ב, וש"נ) בנוגע לדוד עצמו: "והי' כי ימלאו ימיך ושכבת

את אבותיך, אמר לו הקב"ה לדוד, ימים שלמים אני מונה לך ולא ימים חסרים", ובקרבן העדה: "אני ממלא לך שנותיך מיום ליום". ולהעיר מיפה ענף לרות רבה פ"ג, ב.

* * *

באגרות קודש אדמו"ר מהוריל"צ ח"ח ע' רח מביא מאמר הבעש"ט במ"ש אע"פ שחטא ישראל הוא: "א איך האט זיך קיינמאל ניט געשמדט און א גוי האט זיך קיינמאל ניט מגייר געווען, דער וואס האט זיך געשמדט איז לכתחילה געווען א גוי ער האט ניט געהאט קיין יחידה, דער וואס האט זיך מגייר געווען איז לכתחילה געווען א איד, ער האט געהאט די יחידה שבנפש".

ולהעיר מתשובת מהר"מ מרוטונבורג (בס' תשובות בעלי התוספות מכת"י - נ.י. תשי"ד - סל' יט (ע' רפו)) שכ': "מורי חמי זצ"ל אמר בשם ר"י חסיד זצ"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (יבמות סב, א) פל' חדר יש ברקיע וגוף שמו וכל הנשמות העתידות לינתן בבני אדם בתוכו, ומלאך הממונה על ההריון לוקח מן החדר ומשים במעי האשה, ולפעמים משים נשמה שראוי' להיות גוי במעי יהודי' ואתו נעשה משומד, ולפעמים משים נשמה שראוי' להיות יהודי במעי גוי' ואותו נעשה גר, מצאתי". עכ"ל. וידוע גם ממ"ש החיד"א במדבר קדמות בהלשון "גר שנתגיר".

אהרן לייב ראסקין

- תות"ל 770 -

יג. בסה"מ תרצ"ט נדפסו בהמשך חגה"ש שני מאמרים ד"ה וידבר אלקים את כל הדברים, הראשון (ע' 174) מליל א' דחה"ש צ"ט, והשני (ע' 202) שרשום בראשו: ללמוד ברבים בימי מתן תורתנו חגה"ש תרצ"ט.

והנה ברשימת מאמרי דא"ח דכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע שנערך ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א נרשמו מאמרים אלו בסדר הפכי מכפי שנדפסו בסה"מ תרצ"ט, תחילה נרשם המאמר ללמוד ברבים כו', ואח"כ נרשם המאמר דליל א' דחה"ש.

וכן במפתח הענינים מכ"ק אדמו"ר שליט"א (שנרשם ג"כ לפני הדפסת סה"מ תרצ"ט) כשמציין לד"ה "וידבר אכה"ד צ"ט הא"י כוונתו למאמר השני הנדפס. וכשמציין לד"ה "וידבר אכה"ד צ"ט הב"י כוונתו למאמר הא'.

והטעם לסדר זה ברשימת המאמרים לכאורה פשוט, כי

המאמר ללמוד ברבים נאמר בשנת תרצ"ט כמה שבועות לפני לפני חגה"ש (כמצויין ברשימת המאמרים שם).

ולפי הנ"ל יוצא שבאחד מב' המקומות צריך תיקון, או שבסה"מ תרצ"ט צריך להדפיס המאמר השני לפני הראשון. או שבהמפתח ענינים כל פעם שנרשם הא' והב', צריך להחליף, (וצ"ע אם הסדר כפי שנדפסו בסה"מ תרצ"ט נעשה ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, או שעשו המדפיסים על דעת עצמם. ולהעיר מריש ד"ה וידבר אאכה"ד - י"ב סיון תשמ"ב (סה"מ תשמ"ב ע' 190) וז"ל: ומדייק בזה כ"ק מו"ח אדמו"ר בד"ה זה דשנת תרצ"ט שבא בהמשך למאמרי ועבדי דוד מלך עליהם ע"כ. וזה מתאים לאופן הנדפס, משא"כ לפי רשימת המאמרים וכו' כנ"ל הרי מאמר זה הוא לפני מאמרי ועבדי דוד.)

(דא"ג, מפתח ענינים הנ"ל מכ"ק אדמו"ר שליט"א נדפס מחדש בשנת תשמ"ב ב"ספר המפתחות לספרי אדמו"ר הרי"צ" ושמ הוסיף המו"ל ליד כל מאמר ציון הדף שבו נדפס המאמר בספר המאמרים (כי במפתח כ"ק אד"ש נסמן רק המאמר והסעיף), ועד"ז במאמר זה במקום שנרשם בהמפתח ענינים "וידבר אאכה"ד הא"י ציון להדף (והסעיף) שבו נדפס הראשון, ובמקום שנסמן "הב"י ציון להדף שבו נדפס השני, ובאמת זה אינו נכון כי כל מקום שנרשם הא' הכוונה להנדפס השני כו' כנ"ל. וצריך לתקן בכל המקומות מספרי הדפים הנכונים.)

הרב אלי' מטוסוב

- ברוקלין נ.י. -

ה ל י ם

יד. ש"פ ויחי. י"ח טבת: "ווען מען לערנט תורה ווערט מען נענטער צום אויבערשטען ב"ה".

ראה תורה אור פרשתנו (ויחי מה, ג בתחילתו): וזאת ישיב אל לבו... אין אני ראוי מצ"ע... להתכלל באור ה'... אבל מ"מ הרי אא"ס ב"ה מצ"ע... שורה ומתגלה בתורה.

ש"פ שמות. כ"ה טבת: "יצ"מ פון חסידות... לציהא פון מצרים און גבולים".

ראה תורה אור פרשתנו (שמות מט, ד בסיומו): כי מצרים לשון מצר בחי' העלם והסתר.

ש"פ וארא. ג שבט: "תורה אור נדפס לראשונה...".

היינו תורה אור (וארא - שהקביעות שלו הוא ג' שבט -

יום בו נכתב המכתב ע"ד התו"א).

"ושם המחבר נאה לו שניאור כמו ואהבת בגימט' ב"פ אור..."

ראה תו"א פרשתנו (וארא נו, ג), ב' מדריגות באהבה וראה תו"א מא, א שזהו ואהבת בגימט' ב"פ אור.

ש"פ בשלח. יז שבט: "...שנת תרכ"א אמר הצ"צ המאמר ראו כי ה' הנדפס בלקו"ת..." - (פרשתנו).

ש"פ משפטים. א אדר א: "כל נשמה... יש לה מלאכות כלליות ופרטיות..."

ראה תורה אור פרשתנו - ד"ה לא תהי' גו'.

ש"פ תרומה. ח אדר א: "איך האב א מצוה פון ולמדתם

אותם את בניכם דו האסט א מצוה פון זן ומפרנס בני ביתו..."

ראה תורה אור פרשתנו (תרומה פ, א-ב): מי יתנך כאח

לי... ע"י עסק התורה... ישראל מפרנסין... פרנסה למעלה...
אמצאך בחוץ קאי על בעלי עסקים.

ש"פ תשא. כב אדר א: "...שכל המאיר ופועל במדות זהיר

יאיר הילינו התגברות הצורה על החומר..."

ראה תורה אור פרשתנו (תשא פה, ב): הכסיל בחושך הולך.

משא"כ החכם עלניו בראשו שיהי' תמיד לנגד עיניו חיותו וקיומו מאור א"ס ב"ה וככה תהי' אהבת הוי' תקועה בלבנו תמיד.

ש"פ ויקהל. כט אדר א: "להיות כי נכנס יין יצא סוד

ובעבודה הוא התגלות המדות לכן זקוקים לברכה..."

ראה תורה אור פרשתנו (ויקהל פט, ג): והענין שיש

כנפה"ב ז' מדות רעות כו'... והו"ע הספירה להיות המדות בחי' אתהפכא כו'.

"...ולברכה" - אותיות לב-רכה..."

תו"א - שם - א"א להיות מבחי' אהבה שבלעו"ז בחי' אהבת

ה' אם לא שתקדים תחילה בחי' ביטול... ונפשי כעפר לכל תהי'...

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- ברוקלין נ.י. -

**לזכות
כ"ק אדמו"ר שליט"א
והרבנית שתליט"א**